ОРГАНИЗАЦИОНЕН АСПЕКТ И МЕТОДИЧЕСКА РАМКА ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА УЧЕБНА ДОКУМЕНТАЦИЯ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГИМНАЗИИ КАТО ЦЕНТРОВЕ ЗА ВИСОКИ ПОСТИЖЕНИЯ

Велислава Николаева,

ВСУ „Черноризец Храбър“, професор, доктор

Резюме: *Публикацията е част от работата по Проект № BG05SFPR001-3.009-0020-CO1 „Център за иновативно професионално образование, сигурна и устойчива зелена кариера“ по процедура чрез директно предоставяне на средства с рег. № BG05SFPR001-3.009 „Подкрепа на центрове за високи постижения в ПОО“, приоритетни оси „Връзка на образованието с пазара на труда“ по Програма „Образование“ 2021-2027. Предложените в нея примерни образци на учебен план и учебна програма могат да се ползват като основа за разработването на училищна документация за нуждите на Центровете за високи постижения. Това е и целта на разработката – на базата на съществуващата нормативна рамка за разработване на училищен учебен план и учебна програма в да се систематизират примерни съдържателни рамки за създаване на учебен план и учебна програма в професионалните гимназии като центрове за високи постижения. В разработката са възприети няколко ограничения – предложеният образец на учебен план е за Професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация без интензивно и без разширено изучаване на чужд език – Рамкова програма В - вариант В-3. Предложените образци на учебен план и учебна програма са разработени за конкретен Център за високи постижения: Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“, гр. Генерал Тошево.*

Ключови думи: *организация на дейността, организация на обучението, център за високи постижения, учебен план, учебна програма*

ORGANIZATIONAL ASPECTS AND METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR DEVELOPING INSTRUCTIONAL MATERIALS IN VOCATIONAL HIGH SCHOOLS DESIGNATED AS CENTERS OF EXCELLENCE

Velislava Nikolaeva

Varna Free University “Chernorizets Hrabar”, Prof., PhD

Abstract: *This publication is part of the work carried out under Project No. BG05SFPR001-3.009-0020-CO1, “Center for Innovative Vocational Education, Secure and Sustainable Green Careers,” under the direct grant procedure with registration No.*

BG05SFPR001-3.009 "Support for Centers of Excellence in Vocational Education and Training," priority axis "Linking Education to the Labor Market" under the "Education" Program 2021–2027. The sample curriculum and course outline templates provided herein may be used as a basis for developing school documentation for the needs of the Centers of Excellence. This is also the objective of this study - to systematize sample content frameworks for creating a curriculum and syllabus in vocational high schools functioning as Centers for High Achievement, based on the existing regulatory framework for developing school curricula and syllabi. Several limitations have been adopted in this study - the proposed model curriculum is for vocational education leading to a third-level vocational qualification without intensive or extended foreign language study - Framework Program B, Option B-3. The proposed sample curriculum and syllabus have been developed for a specific Center of Excellence: the "Todor Rachinski" Vocational High School of Agriculture in General Toshevo.

Keywords: *organizational structure, training organization, center for excellence, curriculum, course of study*

През ноември 2022-ра със Заповед № РД09-5599/15.11.2022 г.[1] на Министъра на образованието и науката са избрани 28 професионални гимназии, по една във всяка териториална област в страната, които са утвърдени като Центрове за високи постижения (ЦВП). Създаването на тези центрове е продължение на европейската инициатива за Центрове за високи постижения в областта на ПОО (Centres of Vocational Excellence - CoVE) по програма „Еразъм+". Появата им е свързана с Механизма за възстановяване и устойчивост, и с Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), Компонент 1 „Образование и умения", Процедура BG-RRP-1.014. „Изграждане на центрове за високи постижения в професионалното образование и обучение". Тяхното формиране и устойчиво функциониране е подчинено на поетапното изпълнение на:

- Изграждане на високотехнологична инфраструктура за осъществяване на учебния процес (инвестиции в материалната база).
- Подкрепа на одобрените гимназии да поемат водеща регионална роля в управлението и внедряването на уменията на бъдещето, Програма „Образование" 2021-2027 г., Процедура BG05SFPR001-3.009 „Подкрепа за Центровете за високи постижения в ПОО"

[1] Заповед № РД09-5599/15.11.2022 г. на Министъра на образованието и науката, https://www.pgzemedelie.com/projects/cvppo/zapoved-cvppo/, достъпно на 30.11.2026 г.

Статута на професионалните гимназии в Република България се регламентира в Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО)[2]. От тях, в резултат на проведена конкурсна процедура са създадени центрове за високи постижения. (таблица 1)

Таблица 1

Нормативна и логическа рамка за съществуване на центровете за високи постижения

№	Нормативна рамка/ Документ	Предназначение
1	Закон за професионалното образование и обучение (ЗПОО)	Регламентира статута на професионалните гимназии, включително на тези, определени за ЦВП
2	НПВУ, Компонент 1 „Образование и умения“, BG-RRP-1.014 (НПВУ)	От Плана за възстановяване са предвидени средства за финансиране на изграждането на 28-те ЦВП.
3	Програма „Образование“ 2021–2027, BG05SFPR001-3.009	Определя средствата за финансиране на дейността

Източник: авторова разработка

Реализацията на проекта за създаването на ЦВП след като е изградена образователната инфраструктура включва:

- Създаване на учебна документация за обучение в професиите от одобрените професионални направления за всеки от центровете[3].
- Създаване на учебни пособия за обучение по тези учебни планове
- Организиране на различни събития в триъгълника на знанието за всеки ЦВП.
- Обучение на педагогически персонал за работа в ЦВП.
- Други обучения и събития според проектното предложение за всеки ЦВП.

Статута на ЦВП като образователни институции, все още не е нарочно позициониран в нормативната рамка за средното образование в Република България. Вероятно това ще се случи след приключването на целия проект. Поради тази причина, за разработването на учебната документация на ЦВП са следвани разпоредбите на настоящото законодателство, при отчитането на спецификите на Центровете, както и указанията, дадени от управляващия орган на проекта.

В настоящата публикация се коментират структурата и съдържанието на учебния план и учебната програма като методически рамки за нуждите на Центровете за високи

[2] ЗАКОН ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ. Обн. ДВ. бр.68 от 30 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.1 от 4 Януари 2000г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 16 Юни 2026г.

[3] Броят на учебните планове и програми е различен за всеки ЦВП. Всяко ЦВП трябва да си разработи своя документация на основата на рамковите учебни планове за всяка професия, утвърдени от МОН. За професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“ – гр. Генерал Тошево, те са 5. Към тях трябва да се разработят 11 учебни плана и общо 165 учебни програми. 1. ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ. Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.85 от 15 Септември 2026г.

2. ЗАКОН ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ. Обн. ДВ. бр.68 от 30 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.1 от 4 Януари 2000г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 16 Юни 2026г.

3. НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН. Обн. ДВ. бр.94 от 4 декември 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.38 от 24 април 2026 г.

постижения на примера на Професионална гимназия по земеделие „Тодор Рачински“, град Генерал Тошево.

Нормативната рамка за създаването на учебен план е разписана в чл. 94 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО)[4] и Наредба 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план[5].

Съгласно чл. 94 от цитирания току-що закон:

(1) Всяко училище въз основа на съответния рамков или типов учебен план разработва училищен учебен план съобразно интересите на учениците и възможностите си.

(2) Училищният учебен план съдържа седмичния брой часове по учебни предмети.

(3) Училищният учебен план се утвърждава по паралелки за всяка учебна година освен в случаите, предвидени в държавния образователен стандарт за учебния план.

(4) Училищният учебен план се приема от педагогическия съвет и се утвърждава със заповед на директора, като не може да се променя през учебната година.

(5) ...

Конкретизацията на тези текстове продължава в Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план, като по-значими за настоящата публикация са:

Чл. 1. (1) С тази наредба се определя държавният образователен стандарт за учебния план.

(2) Държавният образователен стандарт за учебния план определя:

1. характеристиките, съдържанието и структурата на учебния план;

2. рамковите учебни планове в зависимост от степента и вида на образованието и спецификата и формата на обучението;

3. структурата на училищните и на индивидуалните учебни планове, както и условията и реда за тяхното утвърждаване;

Чл. 2. (1) Учебният план разпределя учебното време между учебните предмети или модули или дейности за придобиване на училищната подготовка.

(2) Структурата на учебния план обхваща три групи учебни часове, разпределени в раздели, както следва:

1. раздел А - задължителни учебни часове;

2. раздел Б - избираеми учебни часове;

3. раздел В - факултативни учебни часове.

[4] ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ. Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.85 от 15 Септември 2026г.

[5] НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН. Обн. ДВ. бр.94 от 4 декември 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.38 от 24 април 2026 г.

Чл. 3. (1) Общият брой учебни часове от раздел А и раздел Б за една учебна седмица е, както следва:

… 4. тридесет и два учебни часа - от V до XII клас

Чл. 4. (1) Общият брой учебни седмици за една учебна година е, както следва:

… 3. тридесет и шест учебни седмици - от VII до XI клас включително, а паралелките за професионална подготовка в X и в XI клас - и две учебни седмици допълнително за производствена практика;

… 5. тридесет и една учебни седмици - за XII клас, от които в паралелките за професионална подготовка две седмици са за производствена практика.

Чл. 8. (1) В избираемите учебни часове на учебния план може да се осъществява обучение за придобиване на :

… 2. отраслова и специфична професионална подготовка;

… 5. разширена професионална подготовка по учебни предмети/модули;

6. специализирана подготовка;

… 11. подготовка по учебни предмети от областта на глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, предприемачеството, управлението на личните финанси и програмирането ….

Чл. 10. (1) Във факултативните учебни часове се придобива допълнителна подготовка чрез обучение по предмети, модули и/или дейности, които училището може да предложи и отговарящи на интересите на учениците и подкрепящи развитието на заложбите им, и може да се извършва обучение по майчин език, религия, хореография и по чужд език, различен от посочените в държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка и в държавния образователен стандарт за профилирана подготовка.

… (3) Броят на факултативните учебни часове във всеки от класовете е до 4 учебни часа седмично, а разпределението им между отделните предмети, модули и/или дейности се осъществява в училищния учебен план.

Чл. 12. (1) Рамковите учебни планове определят:

1. броя на учебните седмици по класове;

2. наименованията на учебни предмети/модули, включени в раздел А;

3. годишния брой учебни часове за съответния клас, както и общия брой часове за съответния етап и степен, предвидени за изучаването на всеки от задължителните учебни предмети/модули, включени в раздел А;

4. общия годишен брой на избираемите часове в раздел Б;

5. максималния годишен брой на факултативните часове в раздел В.

(2) Рамковите учебни планове са според степента и вида на образованието, както и според спецификата и формите на обучението, а в средната степен на образование - и според начина на изучаване на чужд език - интензивно, разширено или не, както следва:

… 6. Рамков учебен план за професионално образование с разширено изучаване на чужд език (приложение № 6);

… 8. Рамков учебен план за професионално образование без интензивно и без разширено изучаване на чужд език (приложение № 8);

… 17. Рамков учебен план за професионално образование във вечерна форма на обучение без интензивно и без разширено изучаване на чужд език (приложение № 17);

… 21. Рамков учебен план за професионално образование в задочна форма на обучение без интензивно и без разширено изучаване на чужд език (приложение № 21);

… Чл. 14. (1) Всяко училище при спазване на разпоредбите на тази наредба разработва свой училищен учебен план въз основа на избран рамков учебен план или типов учебен план, който отговаря на вида на образованието и на спецификите на обучението. Избраният рамков или типов учебен план се прилага за целия етап, съответно цялата степен на образование.

(2) Училищният учебен план се утвърждава за всяка учебна година за всяка паралелка с изключение на училищните учебни планове на иновативните училища, които може да се утвърждават и за всички класове от определен етап от степента на образование.

(3) В училищния учебен план се:

1. посочва учебната година, за която се прилага;

2. посочват формата на обучението и организацията на учебния ден;

3. посочват учебните предмети от раздел А и седмичния и годишния брой на учебните часове по всеки от тях в съответствие с рамковия или типовия учебен план, въз основа на който е разработен;

4. определят учебните предмети/модули от раздел Б и седмичния и годишния брой на учебните часове по всеки от тях, като седмичният брой часове не може да бъде по-малък от 0,5 часа;

5. определят учебните предмети, модули и/или дейности от раздел В и седмичния и годишния брой на учебните часове по всеки от тях, като седмичният брой часове не може да бъде по-малък от 0,5 часа;

… (6) Всяка учебна седмица извън часовете, определени в рамковите учебни планове по чл. 12, ал. 2, включва и по един учебен час на класа, който се използва за

последователно развитие на класа, за патриотично възпитание и за изграждане на граждански компетентности, включително чрез ученическото самоуправление.

(7) Обучението по ал. 5 и 6 може да се осъществява в блок от часове в зависимост от спецификата на проблематиката и от потребностите на учениците от паралелката.

Чл. 16. (1) Училищният учебен план се разработва в съответствие с интересите на учениците и с възможностите на училището, като за тази цел всяка учебна година училището предлага списък с учебни предмети за всеки един от класовете, от които учениците и техните родители/настойници посочват избраните от тях учебни предмети чрез попълване на заявления в края на предходната учебна година или преди постъпването на ученика в училището.

(2) Училищният учебен план не може да се променя през учебната година.

(3) Училищните учебни планове за професионално образование се разработват въз основа на типовите учебни планове по чл. 13, ал. 1 с участието на местния бизнес с цел осигуряване на по-големи възможности за организиране и провеждане на практическо обучение, обвързано с реалните потребности и с възможностите на бизнеса.

Чл. 17. (1) Училищният учебен план се приема с решение на педагогическия съвет (чл. 263. (1), т. 3) и след съгласуване с обществения съвет към училището при условията и по реда на чл. 269 (1), т. 6, от Закона за предучилищното и училищното образование се утвърждава от директора на училището….

Преди да се премине към разработването на учебната документация е препоръчително да се анализират възможностите ЦВППОО за провеждане на обучение, в контекста на спецификата на всяка от професиите, които ще се предлагат, в т.ч.:

- Да се оцени материално-техническата база (МТБ) на ЦВППОО по отношение на налични лаборатории, специализирани кабинети, работилници и оборудване, които могат да се използват в учебния процес. Тук акцентът е върху създадената нова образователна инфраструктура в първи етап на изграждането на Центровете.
- Да се оцени потенциала на педагогическите специалисти да обучават по новите учебни дисциплини и да се инициират действия за постигането на пълно професионално съответствие. Това е един от етапите, на които се прави диагностика на знанията и уменията на педагогическите специалисти за работа в ЦВП. Освен, че те трябва да преподават по нов, различен начин, те трябва да могат да работят със създадените нови работни условия в МТБ, както и да използват иновативни образователни подходи в образователно-възпитателния процес (ОВП). Именно с това е свързано и следващото условие:

- Да се оценят наличните обучителни ресурси и да се създадат такива при необходимост. В предложената по-долу Програма-образец, са предложени различни методически и дидактически подходи, които могат да намерят широко приложение в образователната среда на ЦВП.

Разработването на комплексния учебен план на ЦВП, в съответствие с цитираните по-горе нормативни текстове предполага:

- Да се проучат държавните образователни стандарти и рамковите учебни планове (Наредба № 4) и типовите учебни планове. Важно е да се отбележи, че всеки Център сам може да си избере по кои от текстовете в чл.12 (2) от цитираната Наредба да разработва своите училищни учебни планове. В ЦВП „Тодор Рачински“, гр. Генерал Тошево е избран Рамков учебен план за професионално образование без интензивно и без разширено изучаване на чужд език (приложение № 8 към Наредбата), тъй като той предоставя най-много възможности за открояване на спецификите на обучението в ЦВП, тъй като съдържа най-голям брой часове в раздел Б. Разширена професионална подготовка.
- Да се отчетат спецификите и изискванията за професионална подготовка и придобиване на квалификация по професия. Тук от значение са типовите учебни планове за всяка от професиите.
- Да се разработи рамка-образец за училищен учебен план, съгласно нормативно-установената рамка на учебен план (Наредба №4, чл. 2 (2)) и ***Приложение 1***, и ***Приложение 2*** към настоящата публикация.
- Да се подберат учебни предмети, които ще да се изучават през целия обучителен цикъл и да се разпределят по години, срокове и хорариум, съгласно Раздел Б, Разширена професионална подготовка.
- Да се проследи логическата обвързаност между предлаганите учебни предмети, съобразени и с възрастовите особености на обучаемите, като тук по подразбиране се приема, че това са ученици, но и при отчитане на спецификите на ЦВП, че в тях може да се предлага обучение през целия живот. В този случай, така разработените училищни планове подлежат на преструктуриране.
- Да се спазват и другите нормативни изисквания за утвърждаване на учебния план, при отчитане на спецификите на ЦВП и партньорството в триъгълника на знанието с университети и бизнес. В този случай може да се верификация на разработената учебна документация от партниращите организации за всеки от учебните планове, за всяка от професиите, разработвани в който и да е Център.

Преди да се премине към разработване на учебните програми за всеки от определените учебни предмети, трябва:

- Да се проучат потребностите на бизнеса и пазара на труда чрез срещи с потребители на кадри за идентифициране на значимите търсени от работодателите качества у техните служители. Тук е възможно да се потърси подкрепа и от партниращите бизнес организации в първоначално изградения триъгълник на знанието, както и подкрепа на местно ниво от структурите на публичната власт.
- Да се определят възможностите и областите за сътрудничество с работодатели и работодателски организации.
- Да се създадат смесени екипи с партниращи университети, а по целесъобразност – и бизнес, и публична власт.
- Да се идентифицират основни и специфични образователни и практико-приложни проблеми, които трябва да се решат с изучаването на учебния предмет. Това също е един от иновативните и нови компоненти при разработването на учебната документация за нуждите на ЦВП.
- Да се синтезира теоретичния и приложния инструментариум за преподаване и усвояване на учебното съдържание.

Създаването на учебните програми по учебните предмети за всеки от учебните планове предполага:

- Определяне на наименованието на учебната програма.
- Определяне на хорариума по учебната дисциплина.
- Определяне на година на изучаване, срокът и продължителността за изучаване на съответния учебен предмет.
- Разработване на тематичните единици в съответствие с единица резултати от учене (ЕРУ)[6]. За всяка учебна програма, те са различни. Обвързани са с общата и специфичната отраслова подготовка, разширената отраслова подготовка и други реквизити на учебната програма.
- Разработване на всички структуроопределящи компоненти на учебната програма, съгласно приложения Образец ***(Приложение 3)***.

След създаването на прототипите на учебните програми, трябва:

[6] Единица резултати от учене – отделна, подлежаща на оценяване учебна единица, в която се съдържат свързани знания, умения и компетентности). ЕРУ е представлява конкретизацията на учебното съдържание в Държавния образователен стандарт (ДОС) за съответната професия. В него се съдържат няколко ЕРУ, а във всяко от тях са посочени конкретни изисквания за „знания“, „умения“ и „компетентности“.

- Да се обсъдят в педагогическите екипи и методически обединения, включително с представители на бизнеса и партниращите организации (ако те не са участвали в тяхното разработване до ниво „прототип“), както и с представители на други заинтересовани страни, в т.ч. и с Обществения съвет, когато това се изисква[7].
- Да се включат в учебния план и да се направи комплексна оценка на цялото съдържание (от нарочно определен екип):
  - За да не се допуска дублиране на учебно съдържание
  - Да се провери хоризонталната и вертикална обвързаност между учебните предмети
  - Да се провери (финално) за изпълнение на Образеца за изготвяне на учебна програма и
  - Да се предприемат коригиращи мерки при необходимост.

Когато и учебният план е готов:

- Се съгласува с партниращите организации в триъгълника на знанието.
- Се утвърждава от Педагогическия съвет.
- Се съгласува с Обществения съвет на училището (ЗПУО, чл.269, (1)6).
- Се утвърждава със Заповед на Директора на училището.

В обобщение на всичко предложено до момента може да се отбележи следното: Планирането на ОВП в ЦВППОО е различно и специфично, защото:

- Предназначението на ЦВП е различно.
- Организацията и преди всичко, очакваните резултати от обучението, са различни.
- Практико-приложният компонент е доминиращ.
- Образователната инфраструктура е различна.
- ОВП е съпроводен от непрекъснати иновации, които са водещ системен елемент.
- Управленската архитектура на ЦВП изисква специфична култура на поведение, в т.ч.
- Лидерството във всичките му проявления е търсен резултат и същностна черта за всички участници в ОВП.
- Изисква се нова култура на общуване в триъгълника на знанието.

Предложените проекти на учебна документация – учебен план и учебна програма за ЦВП могат да се използват и адаптират от всички Центрове за високи постижения. Макар, че те нямат претенцията за безспорна изчерпателност, в тях са отразени значими

[7] Учебния план например, според ЗПУО, задължително се съгласува с Обществения съвет. За учебните програми такова нормативно изискване няма, но ръководството на Центъра, може да реши да потърси неговата подкрепа при утвърждаването им от Обществения съвет към училището.

ключови характеристики на новата документация, която тези нови образователни институции в системата на средното образование трябва да създадат и прилагат в своята практика, заради целите, заради които те са създадени – да бъдат двигатели на нов начин на обучение и формиране на пригодни за актуалните изисквания на пазара на труда кадри, в партньорство с висшите учебни заведения и бизнеса.

Използвана литература:

1. Заповед № РД09-5599/15.11.2022 г. на Министъра на образованието и науката, https://www.pgzemedelie.com/projects/cvppo/zapoved-cvppo/, достъпно на 30.11.2026 г.
2. ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ. Обн. ДВ. бр.79 от 13 Октомври 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.85 от 15 Септември 2026г.
3. ЗАКОН ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ. Обн. ДВ. бр.68 от 30 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.1 от 4 Януари 2000г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.55 от 16 Юни 2026г.
4. НАРЕДБА № 11 ОТ 1 СЕПТЕМВРИ 2016 Г. ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ. Обн. ДВ. бр.74 от 20 септември 2016г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.44 от 14 май 2026 г.
5. НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН. Обн. ДВ. бр.94 от 4 декември 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.38 от 24 април 2026 г.
6. НАРЕДБА № 1 ОТ 19.02.2020 Г. ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА И ПРОВЕЖДАНЕТО НА ИЗПИТИТЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ. ДВ, бр. 18 от 2020 г.
7. НАРЕДБА № 15 ОТ 22 ЮЛИ 2019 Г. ЗА СТАТУТА И ПРОФЕСИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА УЧИТЕЛИТЕ, ДИРЕКТОРИТЕ И ДРУГИТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛИСТИ, Обн. ДВ. бр.61 от 2 Август 2019г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.113 от 23 Декември 2025г.

Приложение 1

Структура на Рамков учебен план

	I първи гимназиален етап					**II гимназиален етап**					**Общо**
	Класове				Общо	Класове				Общо	
	VIII	**IX**	**X**		**VIII-X**	**XI**		**XII**		**XI-XII**	**VIII-XII**
Учебни седмици	*36*	*36*	*36*	*2*		*36*	*2*	*29*	*2*		
Раздел А задължителни учебни часове											
Учебни предмети											
…..											
Обща професионална подготовка											
Чужд език по професията						72		58			
Здравословни и безопасни условия на труд		18			**18**						
Предприемачество	36				**36**						
Икономика			36		**36**						
Раздел Б избираеми учебни часове											
Общ годишен брой часове за раздел Б, в т.ч. производствена практика (с разширено изучаване на чужд език – Приложение 6)		216	162	64	**442**	720	64	580	64	**1428**	**1870**
Общ годишен брой часове за раздел Б, в т.ч. производствена практика (без интензивно и без разширено изучаване на чужд език – Приложение 8)	288	360	162	64	**874**	720	64	80	64	**1428**	**2302**
Отраслова професионална подготовка											
Специфична професионална подготовка											
Разширена професионална подготовка	***252***	***288***	***36***		**576**	***72***		***29***		**101**	**677**
Учебен предмет											
Разширена подготовка											
Раздел В - факултативни учебни часове											
Максимален годишен брой часове за раздел В (Приложение 8)	144	144	144		**432**	144		124		**268**	**700**

Източник: НАРЕДБА № 4 ОТ 30 НОЕМВРИ 2015 Г. ЗА УЧЕБНИЯ ПЛАН, Обн. ДВ. бр.94 от 4 декември 2015г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.38 от 24 април 2026 г.

Приложение 2
Проект на образец!

УТВЪРДИЛ: …….....
……...
ЗАПОВЕД № …….....
СЪГЛАСУВАЛ:…….
ПРЕДСЕДАТЕЛНА ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ

УЧИЛИЩЕН УЧЕБЕН ПЛАН

ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ С ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ БЕЗ ИНТЕНЗИВНО И БЕЗ РАЗШИРЕНО ИЗУЧАВАНЕ НА ЧУЖД ЕЗИК – РАМКОВА ПРОГРАМА В - Вариант В-3

Училищният учебен план е разработен на основание чл. 94 от ЗПУО, чл.14 от Наредба № 4 от 30 ноември 2015г. за учебния план, въз основа на Типов учебен план, утвърден със Заповед № …….. на министъра на образованието и науката.

ФОРМА НА ОБУЧЕНИЕ: ДНЕВНА
ОРГАНИЗАЦИЯ НА УЧЕБНИЯ ДЕН: ПОЛУДНЕВНА
Професия: код ……
Професионално направление: код …….
Срок на обучение: 5 години
Ниво по Националната квалификационна рамка (НКР): ниво 4
Ниво по Европейска квалификационна рамка (НКР): ниво 4
Изходящо образователно равнище: завършен XII клас и ДЗИ за придобиване на 3 степен на професионална квалификация
Училищният учебен план е разработен на база типов учебен план утвърден от Министъра на образованието и науката със Заповед № ……...

I. График на учебния процес

Начало на учебната година:	
Клас:	
Учебни седмици I срок:	
Учебни седмици II срок:	
Ваканции:	Съгласно утвърдения график от Министъра на образованието и науката за съответната учебна година.

II. Разпределение на предметите и часовете

Таблица 1

		I първи гимназиален етап										II гимназиален етап							Общо
		Класове									Общо	Класове						Общо	
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**	**14**	**15**	**16**	**17**	**18**	**19**	**20**
		VIII			**IX**			**X**			**VIII-X**	**XI**			**XII**			**XI-XII**	**VIII-XII**
	Учебни седмици	*18*	*18*	*36*	*18*	*18*	*36*	*18*	*18*	*36+ 2*		*18*	*18*	*36+ 2*	*18*	*11*	*29+2*		
	Раздел А задължителни учебни часове																		
I	***Учебни предмети***																		
	…..																		
II	***Обща професионална подготовка***																		
	Чужд език по професията													72			58		
	Здравословни и безопасни условия на труд						18				**18**								
	Предприемачество			36							**36**								
	Икономика									36	**36**								
	Общо раздел А																		
	Раздел Б избираеми учебни часове																		
	Общ годишен брой часове за раздел Б, в т.ч. производствена практика (без интензивно и без разширено изучаване на чужд език – Приложение 8)			288			360			162 + 64	**874**			720 + 64			80 + 64	**1428**	**2302**
III	Отраслова професионална подготовка																		

IV	Специфична професионална подготовка																		
V	**Разширена професионална подготовка**			***252***			***288***			***36***	**576**			***72***			***29***	**101**	**677**
	Учебен предмет…. ….																		
VI	Разширена подготовка																		
	Общо раздел Б																		
	Общо раздели А и Б																		
	Раздел В - факултативни учебни часове																		
VII	Допълнителна подготовка																		
	Часове на основание член 14, ал. 3, т. 7 и чл. 14, ал. 6 от Раздел „Училищен учебен план“ на Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план (Общо: 72 часа)																		
1	Модул за осъществяване на спортни дейности																		
2	Час на класа – 1 час седмично (36/ 29) часа годишно																		
2.1.	Час на класа – 32 часа																		
2.2.	Безопасност на движението – 4 часа																		
	Максимален годишен брой часове за раздел В			144			144			144	**432**			144			124	**268**	**700**
	Общо раздели А, Б и В																		

* Съгласно чл. 94 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО): (1) Всяко училище въз основа на съответния рамков или типов учебен план разработва училищен учебен план съобразно интересите на учениците и възможностите си.

(2) Училищният учебен план съдържа седмичния брой часове по учебни предмети.

(3) Училищният учебен план се утвърждава по паралелки за всяка учебна година освен в случаите, предвидени в държавния образователен стандарт за учебния план.

(4) Училищният учебен план се приема от педагогическия съвет и се утвърждава със заповед на директора, като не може да се променя през учебната година.

(5) Училищният учебен план на училището със споразумение по чл. 28, ал. 3 се съгласува с висшето училище и се приема и утвърждава по реда на ал. 4.

Това означава, че за всяка учебна година ще се ползва част от Таблица 1.

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

Обучението се провежда съобразно ДОС за придобиване на квалификация по професията ……..

Посочват се приложимите ЕРУ за този ДОС:

ЕРУ	Наименование и характеристика
ЕРУ 1	**….**
Резултат от учене 1….	**…**
Знания	• ……
Умения	• ….
Компетентности	• ….
Резултат от учене 2….	**…**
….	**…**

IV. УСЛОВИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ И ПРАВОСПОСОБНОСТ

4.1. Професионалното образование по този учебен план се придобива след успешно полагане на:

- задължителен държавен зрелостен изпит по учебния предмет „Български език и литература“;
- задължителен държавен изпит за придобиване на професионална квалификация по теория и практика на професията

4.2. Завършената степен на професионално образование се удостоверява с Диплома за завършено средно образование и Свидетелство за професионална квалификация. При условията и по реда на Закона за професионалното образование и обучение може да получи и свидетелство за правоспособност.

4.3. Учениците, успешно завършили XII клас, които не са се явили или не са положили успешно някой от изпитите по т. 3.1, ако желаят, могат получават удостоверение за завършен Втори гимназиален етап на средно образование.

4.4. Учениците, които успешно са завършили XI клас (НКР/ЕКР 3), ако желаят, могат да придобият втора степен на професионална квалификация след успешно положен Държавен изпит по теория и практика от професията.

V. ПОЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ

5.1. Учебният план е разработен на основание Закона за предучилищното и училищното образование, Закона за професионалното образование и обучение, Наредба № 4 от 2015 г. за учебния план, рамкова програма В – вариант В-3, и ДОС за придобиване на квалификация по професията ……..

5.2. Чуждият език, изучаван в задължителните учебни часове по общообразователна подготовка от VIII до X клас, продължава в XI и XII клас като чужд език по професията.

5.3. Учебните часове, предвидени за разширена професионална подготовка, се разпределят в училищния учебен план за изучаване на учебни предмети/модули, в съответствие с целите и спецификите за обучение в ЦВППОО, които допълнително развиват и усъвършенстват отделни знания, умения и компетентности, съобразно създадената образователна инфраструктура на училището-ЦВП, архитектурата на ОВП в условията на ЦВППОО, интересите на учениците и в съответствие с приложимия ДОС за придобиване на квалификация по професията.

5.4. В учебните часове за разширена професионална подготовка и във факултативните учебни часове, предоставени за допълнителна подготовка, може да се включат за изучаване на учебни предмети/модули с учебно съдържание, необходимо за придобиване на правоспособност.

5.5. Производствената практика се провежда по учебна програма и график, утвърдени от директора на училището, в зависимост от конкретните условия и възможностите за организирането ѝ чрез привличане на наставници от бизнеса, ротация на работни места или посредством решаване на казуси от реалното производство. Учебната програма и графикът се съгласуват с ръководителя на организацията-партньор, в която се провежда производствената практика.

5.6. Факултативните учебни часове, предоставени за допълнителна подготовка, могат да се използват за изучаване на учебни предмети, модули и/или дейности, които училището-ЦВП може да предложи, както и съобразно интересите на учениците.

5.7. Обучението по модулите в Раздел Б се осъществява в кабинетите и лабораториите на ЦВППОО. Чрез проектната дейност и работата в екип се развиват ключови умения – критично мислене, дигитална грамотност, екологична отговорност и предприемачество.

5.8. Обучаемите по този учебен план имат възможност да придобият допълнителни сертификати за придобити, издадени от партниращите ВУЗ и бизнес в триъгълника на знанието.

5.9. Учебният план е разработен и съгласуван с партниращите ВУЗ и бизнес организации от регионалната екосистема.

5.10. Част от учебните часове по професионална подготовка се провеждат съвместно с преподаватели от ВУЗ и представители на бизнеса или на тяхна територия.

На основание чл. 263 (1), т. 3 от ЗПУО, училищния учебен план е обсъден и приет на заседание на Педагогически съвет с Протокол № …./ ……

На основание чл. 269 (1), т. 6 от ЗПУО, училищния учебен план е съгласуван на заседание на Обществения съвет към училището и приет с Протокол №…./…….

Екземпляр от УУП се съхранява в задължителната документация на паралелката и в училищния архив по надлежния ред.

Училищният учебен план е утвърден със Заповед № ……/…… г. на директора на …….....

Учебната програма е разработена по ПРОЕКТ № …… по процедура чрез директно предоставяне на средства с рег. № BG05SFPR001-3.009 „Подкрепа на центрове за високи постижения в ПОО“ , приоритетни оси „Връзка на образованието с пазара на труда“ по Програма „Образование“ 2021-2027.

Приложение 3
Проект на образец!

УТВЪРДИЛ: …….....
……...

У Ч Е Б Н А П Р О Г Р А М А

ЗА РАЗШИРЕНА ПРОФЕСИОНАЛНА ПОДГОТОВКА

ПО УЧЕБНИЯ ПРЕДМЕТ

.....

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ:

КОД:

ПРОФЕСИЯ:

КОД:

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

1. Предназначение на Учебната програма

За кого (кои ученици) е предназначена? (по форма на обучение, по професия)

В коя учебна година от обучителния гимназиален цикъл се изучава учебния предмет?

За кои форми е предназначена учебната дисциплина? (ако е приложимо)

Кратка анотация на учебния предмет. (Да съдържа кратка информация за ролята на учебния предмет в цялостното обучение по тази професия. Ако е приложимо, да се посочи с кои други учебни предмети има връзка и за кои други учебни предмети тя е фундаментална (Какви предварителни знания от други предмети са необходими за пълноценното усвояване на знанията, уменията и компетенциите по този учебен предмет, както и в кои други учебни предмети знанията от този предмет са базови (междупредметни връзки).)

2. Структура и приложение

Как е структурирано учебното съдържание? (в теми, раздели, модули и пр.)

Какво е предназначението на учебния предмет? (за обучение по професия, за подготовка за явяване на държавен изпит, за практическа подготовка и др.п.)

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО – ЕДИНИЦИ РЕЗУЛТАТИ ОТ УЧЕНЕТО

Посочва се връзката с единици резултати от ученето (ЕРУ) в Държавните образователни стандарти (ДОС) за придобиване на квалификация по съответната професия. Посочва се съгласно кой ДОС, за коя професия, в кое професионално направление (ПН) е разработена програмата, при спазване на следната логика:

ЕРУ№…. Име на ЕРУ
РУ1 …….
РУ2 …….
РУ3……..
….
ЕРУ№…. Име на ЕРУ
РУ1 …….
РУ2 …….
РУ3……..
….

III. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

За …. клас

№	Тематични единици	Теория	Учебна практика			Общо часове	Осигуряване*
		НЗ	У	ЛУ/ПР	П		
1.	Раздел (наименование на разделите (модулите) ако е приложимо)						
1.1	Тема 1 от раздела (модула)						
1.2	Тема 2 от раздела (модула)						
2.	….						
2.1	….						
	ОБЩ БРОЙ ЧАСОВЕ:						

Легенда: НЗ – нови знания; У – упражнения; ЛУ/ПР – лабораторни упражнения/ практически упражнения; П – преговор и обобщение

* Посочва се какво методическо, дидактическо, технологично и ресурсно осигуряване е необходимо, както и какви обучителни подходи ще се ползват по изискванията на раздел V на настоящата програма.

**Ако учебният предмет се изучава в повече от една учебна година, учебното съдържание се оформя в различни таблици, с посочен клас на изучаване (VIII-XII)

IV. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО

След приключване на обучението по учебния предмет ……. обучаемите трябва да притежават:

За …. клас

знания за:

…..

умения за:

…..

компетентности:

…..

* Ако предмета се изучава в повече от една учебна година, за всеки следващ учебен клас (година на оценяване) се добавя придобитите знания, умения и компетенции.

** При разработването на тази част от учебната програма трябва да се посочат не само кои са конкретните специфични знания, умения и компетентности, но и да се следи за в съответствие с Европейската квалификационна рамка (ЕКР) и релевантната и Национална квалификационна рамка (НКР). Това е ниво 4 на ЕКР/НКР и означава, че учебната програма трябва да помогне на обучаемите да постигнат: теоретични и фактологични знания в широк контекст, да притежават и да могат да използват различни познавателни и придобити практически умения за решаване на конкретни, свързани с учебното съдържание проблеми, както и да имат способност за самостоятелна работа в рамките на получените указания и ограничителни.

V. МЕТОДИЧЕСКО ОСИГУРЯВАНЕ НА УЧЕБНИЯ ПРОЦЕС

Тук се посочват какви методически и дидактически подходи и инструменти се използват: презентации, табла, лабораторни занятия, макети, реални и виртуални модели, 3D проектиране, симулации, тренажори и работа на терен, казуси, ролеви игри, програмирани текстове и др., включително на външни експерти в учебния процес (от висши учебни заведение или от бизнес, или от структурите на държавната и местната власт по целесъобразност).

Препоръчително е да се използват поне 5 различни подхода за представяне на учебното съдържание в хода на формиране на знания, умения и компетенции.

VI. МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Тук се посочва как се осъществява текущото и финалното оценяване по учебния предмет: контролни работи, устно и писмено изпитване, индивидуална работа по проекти, колективна работа по проекти, работа в екип и други, приложими за съответния предмет. Посочва се как се формира комплексната оценка, както и колко компонентна е оценката по дисциплината. Препоръчително е да се използва поне 4 компонентен подход за формиране на финалната оценка по учебния предмет, като например: устно и писмено изпитване, работа по проект и работа в комплексна, интегративна, екипна задача.

VII. УПРАВЛЕНИЕ НА УЧЕБНОТО ВРЕМЕ

Тук се посочват необходимите поведенчески стандарти за работа по време на образователно-възпитателния (ОВП) учебен процес. Посочва се какви меки умения ще се демонстрират и възпитават по време на обучението по учебния предмет.

VIII. АВТОРСКИ КОЛЕКТИВ

Тук се посочва екипът, който е разработил програмата.

IX. ПРЕПОРЪЧАНА ЛИТЕРАТУРА

Посочва подходяща за обучението на учебния предмет учебна литература. Подходящо е да се посочат и книжни, и електронно-базирани ресурси, оформени като библиографска справка. (Николаева, В. (2026). Стратегически мениджмънт (от теория, към реални решения). Варна: УИ ВСУ „Черноризец Храбър“; Nikolaeva, V. (2025). Mediation approaches in the leader's practice. Izvestia Journal of the Union of Scientists - Varna. Economic Sciences Series, 14(2), pp.13-22. https://doi.org/10.56065/IJUSV-ESS/2025.14.2.13)

Учебната програма е разработена по ПРОЕКТ № …… по процедура чрез директно предоставяне на средства с рег. № BG05SFPR001-3.009 „Подкрепа на центрове за високи постижения в ПОО“ , приоритетни оси „Връзка на образованието с пазара на труда“ по Програма „Образование“ 2021-2027.